

PRETVARANJE RACIONALNIH BROJEVA U DECIMALNE I OBRNUTO

STANISLAV IVANOVIĆ
Srednjoškolski centar Foča

Pretvaranje racionalnih u decimalne brojeve

- Ponavljanje nekih osobina kod množenja i dijeljenja brojeva sa 10, 100, 1000
- Razlomci sa imeniocem 10, 100,...
- Razlomci sa imeniocem čiji su činioci samo brojevi 2 i 5
- Ostali razlomci

Osobine množenja i dijeljenja brojeva sa 10, 100, 1000. (pomjeranje zapete)

$$123,456 \cdot 10 = 1234,56$$

$$123,456 \cdot 100 = 12345,6$$

$$123,456 : 10 = 12,3456$$

$$123,456 : 100 = 1,23456$$

Razlomci sa imeniocem 10, 100,...

$$\frac{7}{10} = 0,7$$

$$\frac{23}{10} = 2,3$$

$$\frac{1234}{100} = 12,34$$

$$\frac{293}{10000} = 0,0293$$

Razlomci sa imeniocem čiji su činioci samo brojevi 2 i 5

$$\frac{3}{2} = \frac{3 \cdot 5}{2 \cdot 5} = \frac{15}{10} = 1,5$$

$$\frac{19}{50} = \frac{19 \cdot 2}{50 \cdot 2} = \frac{38}{100} = 0,38$$

$$1\frac{7}{25} = 1\frac{28}{100} = 1,28$$

$$\frac{1}{8} = \frac{1 \cdot 125}{8 \cdot 125} = \frac{125}{1000} = 0,125$$

Ostali razlomci

$$\frac{13}{9} = 13 : 9 = 1,444... = 1,4\dot{4}$$

$$\frac{7}{33} = 7 : 33 = 0,2121... = 0,2\dot{1}$$

$$\frac{3}{7} = 3 : 7 = 0,42857142... = 0,4\dot{2}8\dot{5}7\dot{1}$$

Ove brojeve možemo zapisati na kraći način

Pretvaranje racionalnih u decimalne brojeve – zadaci za vježbu

1) $\frac{9}{10}$

2) $\frac{263}{10}$

3) $\frac{167}{1000}$

4) $\frac{2367}{100}$

5) $\frac{3}{5}$

6) $\frac{16}{25}$

7) $\frac{31}{20}$

8) $\frac{2}{125}$

9) $\frac{13}{6}$

10) $\frac{4}{11}$

11) $\frac{6}{37}$

12) $\frac{1}{13}$

Pretvaranje decimalnih brojeva u racionane

- Konačni decimalni brojevi
- Beskonačni decimalni brojevi - periodični

Konačni decimalni brojevi

Decimalni broj se transformiše u decimalni razlomak tako što se izostavi zapeta i dobijeni cijeli broj predstavlja brojilac decimalnog razlomka, a imenilac je dekadna jedinica koja ima onoliko nula koliko decimalni broj ima decimale.

$$0,1 = \frac{1}{10}$$

$$2,1 = 2 + 0,1 = 2 + \frac{1}{10} = 2\frac{1}{10} = \frac{21}{10}$$

$$0,01 = \frac{1}{100}$$

$$53,2 = \frac{532}{10} = \frac{266}{5}$$

$$0,2 = \frac{2}{10} = \frac{1}{5}$$

$$0,23 = \frac{23}{100}$$

$$2,23 = \frac{223}{100}$$

Beskonačni decimalni brojevi

$$0,111111... = ??$$

$$10 \cdot 0,111111... = 1,111111...$$

$$10 \cdot 0,111111... = 1 + 0,111111...$$

$$10 \cdot 0,111111... - 0,111111... = 1$$

$$9 \cdot 0,111111... = 1$$

$$0,111111... = 1:9$$

$$\text{Dakle, } 0,\dot{1} = \frac{1}{9}$$

Beskonačni decimalni brojevi

Sada možemo reći da važi: $0,\dot{2} = \frac{2}{9}$; $0,\dot{3} = \frac{3}{9}$; $0,\dot{4} = \frac{4}{9}$; ...

Dok za neke brojeve moramo malo i računati:

$$3,11\dots = 3,\dot{1} = 3 + 0,\dot{1} = 3 + \frac{1}{9} = \frac{28}{9}$$

$$3,211\dots = 3,2\dot{1} = 3,2 + 0,0\dot{1} = 3,2 + \frac{1}{10} \cdot 0,\dot{1} = \frac{32}{10} + \frac{1}{10} \cdot \frac{1}{9} = \frac{32}{10} + \frac{1}{90} = \frac{289}{90}$$

$$0,0011\dots = 0,00\dot{1} = \frac{1}{100} \cdot 0,\dot{1} = \frac{1}{100} \cdot \frac{1}{9} = \frac{1}{900}$$

Beskonačni decimalni brojevi sa dvije periodične cifre

Periodični decimalni broj oblika $0, \dots$ kome perioda počinje od prve decimale, izražava se u obliku razlomka kome je brojilac perioda, a imenilac prirodni broj čije su cifre sve devetke, i to onoliko koliko perioda ima cifara.

$$0,2323\dots = ??$$

$$100 \cdot 0,2323\dots = 23,2323\dots$$

$$100 \cdot 0,2323\dots = 23 + 0,2323\dots$$

$$100 \cdot 0,2323\dots - 0,2323\dots = 23$$

$$99 \cdot 0,2323\dots = 23$$

$$0,2323\dots = \frac{23}{99}$$

Dakle, $0,\dot{2}\dot{3} = \frac{23}{99}$

Beskonačni decimalni brojevi sa više periodičnih cifara

Na sličan način zaključujemo: $0,\dot{1}\dot{2}\dot{3} = \frac{123}{999}$; $0,\dot{1}\dot{2}\dot{3}\dot{4} = \frac{1234}{9999}$; ...

Pa će slično ranije rečenom biti i:

$$1,2323... = 1,\dot{2}\dot{3} = 1 + 0,\dot{2}\dot{3} = 1 + \frac{23}{99} = \frac{122}{99}$$

$$0,3\dot{2}\dot{1} = 0,3 + 0,0\dot{2}\dot{1} = \frac{3}{10} + \frac{1}{10} \cdot 0,\dot{2}\dot{1} = \frac{3}{10} + \frac{1}{10} \cdot \frac{21}{99} = \frac{3}{10} + \frac{21}{990} = \frac{318}{990}$$

$$1,0\dot{1}\dot{3}... = 1 + 0,0\dot{1}\dot{3} = 1 + \frac{13}{999} = \frac{1012}{999}$$

Pretvaranje decimanih brojeva u racionalne – zadaci za vježbu

1) 0,7	6) 0,33...	11) 0,3636...
2) 0,03	7) 0,033...	12) 1,04545...
3) 0,40	8) 1,66...	13) 10,162162...
4) 1,12	9) 2,166...	14) 2,0216216...
5) 21,3	10) 10,1055...	15) 0,076923076...